

גמ"ר (תל אביב) 233-12-23 - מדינת ישראל ע"י פרקליטות מחוז תל אביב נ' אמין בן עטייה אלקרם ע"י

גמ"ר (תל-אביב-יפו) 233-12-23 - מדינת ישראל ע"י פרקליטות מחוז תל אביב נ' אמין בן עטייה אלקרם ע"י שלום
תל-אביב-יפו

גמ"ר (תל-אביב-יפו) 233-12-23
מדינת ישראל ע"י פרקליטות מחוז תל אביב (פלילי)

נ ג ד

אמין בן עטייה אלקרם ע"י

ב"כ ערד ושמר

בית משפט השלום בשבתו כבית משפט לתעבורה במחוז תל-אביב-יפו (בת-ים)

[19.12.2024]

כבוד השופט שי שלהבת

החלטה

מונחת לפני בקשה לביטול כתב אישום ולחלופין להורות למאשימה לתקן פגם נטען בכתב האישום.

רקע עובדתי וטענות הצדדים

בהתאם לכתב האישום ביום 27.10.22 בשעה 16.25 או בסמוך לכך, נהג הנאשם בשדרות ירושלים ביפו מכוון צפון לדרום והתקרר לתחנת דלק הממוקמת בצדו הימני של הכביש. הכביש בו נהג הנאשם הנו חד סטרי הכולל שני נסיעה מופרדים כשהימני הנו נתיב תחבורה ציבורי. הנאשם נהג בנתיב השמאלי. באותה העת אחר (להלן: "המעורב") רכב על אופנוע בכיוון נסיעתו של הנאשם מאחוריו, בנתיב התחבורה הציבורית והרכיב על האופנוע אדם נוסף (להלן: "המנוח"). משהגיע הנאשם אל צומת תחנת הדלק סטה בפתאומיות ימינה אל כיוון הנת"צ במטרה להיכנס לתחנת הדלק וחסם את נתיב רכיבתו של האופנוע. כתוצאה מהחסימה, התנגש המעורב עם חזית צדו השמאלי של האופנוע בדופן רכבו של הנאשם, המנוח הוטל מעל האופנוע אל הכביש והמעורב שאיבד את השליטה על האופנוע הוטל מעליו. המנוח פונה באמבולנס לחדר מיון כשהוא סובל מפציעה קשה, אובחן בבית החולים כסובל מחבלה רב מערכתית ונפטר ביום 6.11.22 כתוצאה מפצעיו שנגרמו בשל תאונת הדרכים. בכתב האישום פורטו הנסיבות המלמדות על נהיגתו הרשלנית של הנאשם, אשר גרמה למות המנוח. המנוח הואשם בעבירה של גרימת מוות בנהיגה רשלנית, עבירה לפי סעיפים 64 ו- 40 לפקודת התעבורה [נוסח חדש], תשכ"א - 1961 (להלן: "פקודת התעבורה").

לגישת ב"כ הנאשם בפיהם טענות הקשורות באכיפה בררנית ובפגם בכתב האישום. לאחר הצגה מפורטת של התשתית העקרונית עליה נסמכת טענת האכיפה הבררנית, פורטו טענות המבקש במקרה הקונקרטי. לגישת ב"כ המבקש ביצע המעורב שלל עבירות תעבורה המהוות חלק מהנסיבות שיש לכלול בכתב האישום ובעתין יש להעמידו לדין. העבירות הנטענות כוללות נהיגה ללא רישיון נהיגה לסוג האופנוע הספציפי, חציה באור אדום שניות עובר לתאונה, נהיגה בקלות ראש בשל אופן נהיגתו שפורט, נסיעה במהירות מופרזת, נסיעה על נתיב ציבורי ונהיגה ללא רישיון נהיגה לתקופה העולה על שנתיים. לגישת ההגנה, מדובר בצבר עבירות שהתרחש בתוך שניות, הקשורות להתרחשות התאונה ומהוות נסיבות הקשורות לעובדות המפורטות בכתב האישום. אליבא דהגנה, נראה שאי אזור העובדות הרלוונטיות נובע משיקולים טקטיים אסורים של המאשימה במטרה למנוע מהנאשם לסמוך על העובדות לצורך הגנתו וזאת בניגוד לחובת ההגינות החלה עליה. לפי ההגנה, עולה התנהגותו של המעורב עובר לתאונה בחומר על ההתנהגות המיוחסת לנאשם, אי העמדתו לדין פוגעת בהליך ההגון והיה על המאשימה לציין את העובדות אף אם סבורה היא שהנאשם אחראי לתוצאות התאונה. כפועל יוצא מטענות ההגנה, התבקש ביטול כתב האישום ולחילופין מתן הוראה למאשימה להוסיף את העובדות הקשורות לאופן נהיגתו של המעורב לכתב האישום. המאשימה בתגובתה טענה שבכדי להכריע בטענת ההגנה, יש צורך לקבוע תשתית עובדתית מבססת בין אם על סמך עובדות מוסכמות בין הצדדים ובין על סמך קביעות שיקבע בית המשפט לאחר שמיעת הראיות. לגישת המאשימה, אין הסכמה באשר לעבירות שביצע המעורב עובר לתאונה ולקיום קשר סיבתי בין לבין התאונה. לעניין זה הציגה המאשימה את התייחסותה לעבירות שנעברו ע"י המעורב שאינן שנויות בחלוקת, ציינה שעובדת נסיעת המעורב בנת"צ הזכרה בכתב האישום ושעבירותיו של הנאשם בטלות בשישים לעומת רשלנותו של הנאשם בקשר לנסיבות התאונה. לגישת המאשימה הנסיבות בכללותן ובכלל זה פציעתו הקשה של המעורב, מצדיקות את אי העמדתו לדין ואף אם שגגה נפלה בהחלטת המאשימה, הרי שאין בכך בכדי להצדיק את ביטול כתב האישום כנגד הנאשם. עוד הצביעה המאשימה על הצורך לאזן בין פגם, ככל שנפל בפעולתה, עם אינטרסים נוספים הקשורים למשפט הפלילי, על כך שבהתאם לפסיקה יש לתת משקל לכך שפעלה בתום לב, על העובדה שביטול כתב אישום מהווה מהלך שיינקט במקרים חריגים ביותר ואף אם יסבור בית המשפט ששגתה המאשימה, הרי שהדרך לתיקון הטעות אינה בדרך של אי העמדת הנאשם לדין. לסיכום סברה המאשימה כי ביטול כתב האישום יגרום לפגיעה בלתי מידתית באינטרס הציבורי ובמשפחתו של המנוח.

דיון והחלטה

סעיף 149 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן: "חסד"פ"; קובע כדלקמן: "לאחר תחילת המשפט רשאי הנאשם לטעון טענות מקדמיות, ובהן....

למיטב הבנתי, לא פרטה ההגנה בטיעוניה לאלו מהטענות המקדמיות הנקובות בסעיף 149, מכוונת היא את חיציה, אך מעיון בבקשתה ניתן לשבץ את עתירתה לאחת מההגנות הבאות (3) פגם או פסול בכתב האישום

(10) הגשת כתב האישום או ניהול ההליך הפלילי עומדים בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית. באשר להחלטת בית המשפט לנוכח העלאת טענה מקדמית קובע הרישא של סעיף 150 האמור:

"נטענה טענה מקדמית, יתן בית המשפט לתובע הזדמנות להשיב עליה, אולם רשאי הוא לדחותה גם אם לא עשה כן; בית המשפט יחליט בטענה לאלתר, זולת אם ראה להשהות את מתן החלטתו לשלב אחר של המשפט";

הסיפא של סעיף 150 לחסד"פ מגדיר את הסעדים אותם יכול בית המשפט לתת במקרה של קבלת טענה מקדמית: "נתקבלה טענה מקדמית, רשאי בית המשפט לתקן את כתב האישום או לבטל את האישום, ובמקרה של חוסר סמכות - להעביר את הענין לבית משפט אחר כאמור בסעיף 79 לחוק בתי המשפט".

בנוגע לאפשרות העלאת הטענה המקדמית בשלב מאוחר מתחילת ההליך, מורה סעיף 151 לחסד"פ: "לא טען הנאשם טענה מקדמית בשלב זה, אין בכך כדי למנעו מלטעון אותה בשלב אחר של המשפט, אולם לגבי הטענות המפורטות בפסקאות (1) ו-(3) לסעיף 149 אין הוא רשאי לעשות כן אלא ברשות בית המשפט".

סעיף 64 לפקודת התעבורה הנכלל בכתב האישום מצווה:

" העובר עבירה לפי סעיף 304 לחוק העונשין, תשל"ז-1977, תוך שימוש ברכב, דינו - מאסר שלוש שנים ולא פחות משישה חודשים; אולם רשאי בית המשפט, אם ראה שהנסיבות מצדיקות זאת, שלא לפסוק מאסר מינימום כאמור מטעמים שיפרש בפסק הדין."

סעיף 304 לחוק העונשין, תשל"ז - 1977 מורה:

"הגורם ברשלנות למותו של אדם, דינו - מאסר שלוש שנים."

בכל הנוגע לטענת ההגנה בדבר אי העמדתו של הנאשם לדין, הרי שלעניות דעתי ע"מ לקבל החלטה בעניין, יש צורך בליבון מלוא המסד העובדתי. זאת הן לאור המחלוקת השוררת בין הצדדים, לגישת המאשימה, באשר לעבירות שביצע המעורב עובר לתאונה ולקיום קשר סיבתי בינן לבין התאונה והן לאור הצורך לבחון את קיום יסודות העבירה ע"י הנאשם ובכלל זאת הקשר הסיבתי בין התנהגותו לתוצאות התאונה, עם וללא קשר לטענה האמורה.

דומני כי עמדה זו נתמכת בפסיקה רלוונטית בה נדונה טענת אכיפה בררנית בעבירה של גרם מוות ברשלנות רק לאחר בירור מלוא העובדות הרלוונטיות.

במסגרת רעפ 6193/08 עאוני רפאעי נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו 7.10.2008) נדונה טענת אכיפה בררנית בשל החלטת התביעה להעמיד לדין את הנאשם בעבירה של גרם מוות ברשלנות, בעוד שנמנעה מהעמדה לדין של אחרים שהיו מעורבים באירוע.

בית המשפט העליון אישר את קביעת בית המשפט המחוזי שבתורו אישר את דחיית טענת הנאשם ע"י בית משפט השלום וזאת לאור בחינת הבסיס העובדתי של הטענה.

"בתי המשפט השלום והמחוזי דחו את טענותיו של המבקש בעניין אכיפה בררנית או הגנה מין הצדק לגופן ומתוך שקבעו הם כי אין מתקיים הבסיס העובדתי להקמה של הגנה למבקש. כך, נקבע בעניין הגנרטור כי לא הייתה חובה להתקין מפסק פחת אלא בשימוש במכשירי חשמל ידניים ומכאן שאין לייחס אחריות למדינת ישראל או לחשמלאי שהתקין את מערכת החשמל. כן נקבע כי לא הוכח מה היה תפקידם של ז'אן אלרז ושל שלמה יפה באתר. מכל מקום, נקבע כי המבקש לא הביא כל ראיות באשר לאחריותם של גורמים אחרים ואף לא הביא אותם לעדות ומכאן שלא עמד בנטל להוכיח את טענותיו. כן נקבע, כי התנהגותו של המבקש, לרבות העובדה שזה לא יידע מי מהגורמים הנזכרים בכך שהביא את המכונה או את הכבלים המאריכים היא שגרמה להתרחשות התאונה ומכאן אחריותו. בעניין הקשר הסיבתי, נקבע גם כי אף אם נכון הוא שהתקנת מפסק פחת הייתה מונעת ככל הנראה את התוצאה הקשה, המבקש צריך היה לדעת כי קיימת אפשרות שאין מותקן מפסק כאמור ומכאן שאין בכך כדי לנתק את הקשר הסיבתי בין פעולותיו ובין התוצאה המצערת."

במסגרת עפ (י-ם) 22071-07-15 מאיר חזוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 15.2.16), דן בית המשפט המחוזי בירושלים בערעור שהוגש, בין השאר על הרשעתו של המערער בבית המשפט השלום בעבירה של גרם מוות ברשלנות. שלושת שופטי ההרכב בבית המשפט המחוזי לא רוו נחת מהחלטת הפרקליטות שלא להעמיד לדין גורמים נוספים, אך הותירו על כנה את הרשעת המערער בבית משפט קמא "בהקשר זה יש להעיר, כי בית המשפט העליון לא שלל את האפשרות כי במקרים מתאימים, יוצאי דופן, תוכר הגנה מן הצדק גם במקרים בהם אכיפה בררנית אינה נעוצה בשיקולים זרים או בשרירות. כך הוא גם במקרה הנוכחי. 10. על רקע זה עולה השאלה, האם אין מקום לבטל את ההרשעה בשל הגנה מן הצדק, כטענת ב"כ המערער. בהקשר זה, מקובלת על"י קביעת בית-משפט קמא, כי תוצאה כזו לא תהיה מידתית, בנסיבות העניין. כאמור, עניינו במקרה טראגי, בו אדם מצא את מותו. תוצאה קטלנית זו נבעה, בין היתר, מהתרשלותו של המערער. מצב דברים, בו לתוצאה זו לא יימצא אחראי כלשהו במישור הפלילי בשל תקלה שנפלה מלפני רשויות התביעה, אינה מידתית. היא אינה משקפת כהלכה את המשקל שניתן לקדושת החיים, אשר זכתה להכרה חוקתית בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו."

דוגמא נוספת לקבלת החלטה בטענת אכיפה בררנית לאחר בירור מלוא העובדות הרלוונטיות ניתן למצוא בהחלטת בית המשפט המחוזי בירושלים במסגרת עפג (י-ם) 31389-08-12 ברוך פרץ נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 24.2.14).

אף בכל הנוגע לטענת ההגנה בדבר אי הכללתם בכתב האישום של פרטים הקשורים להתנהלותו של המערורב, הרי שלעניות דעתי יש צורך בליבון מלוא המסד העובדתי בטרם קבלת החלטה בעניין. זאת בהתחשב בשיקול הדעת הרחב הנתון למאשימה בעריכת כתב האישום ולאור המחלוקת השוררת בין הצדדים באשר לעבירות שביצע המערורב והקשר הסיבתי בינו לבין התאונה.

דומני שגישה זו נתמכת בלשון סעיף 85 לחסד"פ ובפסיקה רלוונטית באשר לבחינת משמעות פגמים נטענים בכתב האישום.

סעיף 85 לחסד"פ קובע:

כתב אישום יכיל ...

(4) תיאור העובדות המהוות את העבירה, בציון המקום והזמן במידה שאפשר לבררם; במסגרת תפ (חי') 45720-01-22 מדינת ישראל נ' מואיד מסארוה (פורסם בנבו, 5.9.22) בחן בית המשפט המחוזי בחיפה, בין השאר, טענת מקדמית לפיה נפל פגם בכתב האישום בשל ניסוח כתב האישום ופסק:

"אשר לטענה כי כתב האישום כולל ניסוח סלקטיבי של עובדות והשמטת עובדות שגויות - ראשית, נראה שלצורך ההכרעה בטענה נדרש בירור עובדתי ועל כן יש לבחון את הטענה במשולב עם הבירור העובדתי; שנית - מטבע הדברים כתב האישום כולל את הגרסה שלטענת המאשימה משתקפת מן העובדות ואשר היא סבורה כי ביכולתה להוכיחה, זאת כמובן מבלי להקל ראש בחובת המאשימה לכלול בכתב האישום גם טענות שיש בהן כדי לסייע לנאשם (לעניין החובות המוטלות על המאשימה בניסוח כתב באישום ראו: מוחמד עלי "על סדרי דין וראיות בדרך לקביעת מתחם עונש הולם" הפרקליט נ"ד (תשע"ו)). מכל מקום, הטענה כי המאשימה לא כללה נסיבה מהותית, אינה יכולה להיבחן מראש כשהתמונה העובדתית המלאה לא מונחת בפני בית המשפט, שכן הטענה אם היה צורך לכלול נסיבה מסוימת מראש בכתב האישום נבחנת על רקע מכלול נסיבות העניין, ובזיקה לעובדות כפי שיובאו בפני בית המשפט על ידי הצדדים."

במסגרת תפח (מרכז) 24905-02-18 מדינת ישראל נ' יניב בן דוד (פורסם בנבו, 4.3.21), פסק בית המשפט המחוזי במחוז מרכז:

בת"פ (מחוזי י-ם) 34268-03-12 מדינת ישראל נ' זיידמן (2.1.2013), נקבע באשר לאמור כדלקמן:

"3. ביסוד הוראת סעיף 85(4) לחוק עומדת תכלית כפולה: (א) לתת לבית המשפט תמונה של האירועים נשוא כתב האישום, ובפרט על החלק המיוחס לכל נאשם ונאשם. (ב) לתת לנאשם תמונה של העובדות שהמאשימה מתכוונת להוכיח כבסיס להרשעתו, וכפועל יוצא מכך, לתכנן כראוי את הגנתו (ראו י' קדמי, על סדר הדין בפלילים, חלק שני א מהדורה מעודכנת, תשס"ט - 2009, בעמוד 915). בגדר זה, על כתב האישום לפרט נתונים עובדתיים, המלמד על התקיימות יסודותיה של העבירה הנטענת, הן יסוד עובדתי, הן יסוד נפשי (שם, שם). חלקו של הנאשם באירועים הרלוונטי צריך להיות מתואר בהירות (שם, בעמוד 919; ראו גם בעמוד 1279). עם זאת, אין חובה לכלול התייחסות לטענות הגנה (שם, בעמוד 917). אף אין חובה לכלול את כל שרשרת האירועים הנוגעת לנטען בכתב האישום. די להביא את עיקרי העובדות המצביעות על כך שנתקיימו בנאשם יסודותיה של העבירה, כפי שהוגדרה בחוק (רע"פ 4484/92 רפאל נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(5) 176 (1992), בפסקה 5). עם זאת, השמטת פרט מהותי המבטא יסוד מיסודות העבירה, או חיוני להצגה הולמת של התנהגות הנאשם או של הנסיבות שאפפו אותה, עשויה להוות פגם לעניין סעיף 149(3) (שם, בעמוד 1280)"

בתי המשפט עמדו לא אחת על כך שהתערבות באופן ניסוח כתב האישום תיעשה במשורה ובמקרים חריגים בלבד, שכן המדובר בהחלטה שנמצאת "בלבית הסמכות ושיקול הדעת של התביעה" (בג"ץ 199/18 בן טובים נ' מדינת ישראל - משטרת ישראל, פסקה 5 (20.3.2018); בג"ץ 8814/18 אמסלם שלו נ' מדינת ישראל (27.1.2019)). זאת ועוד, במסגרת ע"פ 4855/02 מדינת ישראל נ' בורוביץ, פ"ד נט(6) 776 (להלן: "הלכת בורוביץ") נקבע ההלכה לפיה בחינתה של טענת הגנה מן הצדק תיערך בשלושה שלבים. בשלב הראשון, יש לזהות האם נפלו פגמים בהליכים שנקטו כנגד הנאשם, בשלב השני יש לבחון האם המשך קיומו של ההליך הפלילי חרף קיומם של הפגמים פוגע פגיעה חריפה בתחושת הצדק וההגינות, בשלב השלישי יש לבחון את האפשרות לריפוי הפגמים באמצעי מתון יותר מאשר ביטולו של כתב האישום.

דומני כי ללא בירור עובדתי לא ניתן במקרה שלפני לערוך את השלב הראשון בבחינה שנקבעה בהלכת בורוביץ וודאי שלא להמשיך לשלב השני.

לאור כל האמור לעיל ובהתאם לאמור ברישא של סעיף 150 לחסד"פ, תינתן ההחלטה בטענתם המקדמית של ב"כ הנאשם, בהמשך הדיון בהליך, בין אם במסגרת הכרעת הדין ובין אם בשלב מוקדם יותר.

התיק יקבע לשיבת הקראה נוספת במסגרתה תינתן תשובת ההגנה לכתב האישום וזאת ליום 9.1.25, בשעה 10.00. ככל שהמועד האמור אינו נוח למי מהצדדים, יציע נא מועדים חלופיים.

ניתנה היום, י"ח כסלו תשפ"ה, 19 דצמבר 2024, בהעדר הצדדים.